

FRÁGREIÐING UM UTTANRÍKISPOLITIKK

- ALTJÓÐA RAÐFESTINGAR FØROYA

UTTANRÍKISRÁÐIÐ
APRÍL 2010

Formæli

-At fremja landsins áhugamál í semju og samstarvi við heimsins tjóðir

Uttanríkispolitikkur er at tryggja tilveruna og týðningarmikil áhugamál hjá einum landi í viðurskiftum tess við umheimin. Tí er elsti parturin av uttanríkispolitikki landanna júst trygdarpolitikkurin – ella, meira skaldsliga orðað, spurningurin um at vera ella ikki at vera.

Í farnum tíðum var lítið samskipti og álit millum lond. Kongar lótu byggja verjugarðar og tollmúrar, ið skuldu forða øðrum at ganga ríki teirra ov nær. Politiskt vald spretti úr byrsumúlum, og heimurin var stýrdur av teim londum, ið áttu flestar hermenn og kanónir. Smátjóðirnar formáddu sær lítið, og tær gjørdust ofta kanónføði, tá ið stórveldini brustu saman á teirra leiðum.

Nógv hevur flutt seg, síðan alt snúði seg um, hvussu nógvur hermenn og kanónir kongar ráddu yvir, hóast lond enn sum áður fyrst og fremst røkja síni egnu áhugamál.

Tann fyrsta bylgjan av alheimsgerð varð borin fram av evropiskum hjálandavøldun, har ið nøkur fá sterk teirra lögdu mestsum allan heiminn undir seg. Hendan heimsskipan varð brotin av tveimum heimskríggjum, ið høvdu við sær eina fjøld av nýstovnaðum fullveldisríkjum. Heimsfelagsskapur ríkjanna, Sameindu tjóðir varð skipaður í kjalarvørrinum av Seinna heimsbardaga við tí endamáli at fyrirbyggja kríggi og leggja lunnar undir eitt friðarligt og rættvíst heimssamfelag. Sameindu tjóðir hýsa øllum heimsins tjóðum. Og ætla Føroyar tískil í fyrsta umfari at taka sæti sum eygleiðari á hesum mæta staði. Eygleiðarastøða er viðurkend meginregla í skipan Sameindu tjóða.

Kalda kríggid legði í út við hálva øld ein døkkan skugga yvir hetta samstarv, ið gjørdi eitt frælst samstarv millum tjóðirnar sera trupult. Endin á Kalda krígnum í byrjanini av 1990-árunum hevði við sær eina broyting í heimsskipanini, og vánirnar gjørdust munandi betri fyri menning av frælsum politiskum og búskaparligum skipanum. Fólkaræði hevur vunnið á kúgan og harðræði í mongum londum, eins og flestu lond eru farin yvir til okkurt slag av frælsum marknaðarbúskapi.

Tá ið londini broytast, broytast eisini viðurskiptini millum londini, og uttanríkispolitikkurin er broyttur nógv øll hesi árin.

Fólkaræðisgerð og vinnulig fjøltáttan og frælsisgerð, samantvinnað við hægri útbúgvingarstøði og menning av velferðarskipanum, merkir nú uttanríkispolitiska økið í alt størri mun. Hópurin av millumtjóða sáttmálum og felagsskapum eru íkomnir til tess at reglusetu virksemini, og samskipa og samansjóða samstarv á mestsum øllum polisiøkjum. Hetta samstarv er so víðfevnt, at eitt og hvørt málsøki, ið ein stjórn fyrisitur í landinum, samstundis er tengt at uttanríkispolitikki, ið verður ávirkað av millumtjóða samstarvi og reglum. Tað gerst alt meira greitt, at velferð og trivnaður hjá okkum øllum hongur saman við tí, ið fyriferst uttanfyri landoddarnar. Hetta er tann nýggja alheimsgerð, ið hevur tikið dik á seg seinastu áratíggjuni.

Vit síggja, at tær tjóðir, ið eru mest framkomnar, eru samstundis tær, ið hava skipað seg best og mest virkið í millumtjóða samstarvi. Líta vit at londum, ið Føroyar kunnu samanberast við, sæst, at smátjóðirnar í Evropa hava klárað seg sera væl. Onkur

smátjóð er limur í Evropasamveldinum (ES), men flestu teirra eru ikki. Tær hava kortini dugað gjøgnum skilagóðan uttanríkispolitikk at tikið støði í egnum fyrirtreytum og ment ein uttanríkispolitikk, ið hevur havt gott samstarv við sær við onnur lond og ikki minst við ES.

Sigast kann, at smátjóðir hava størri gagn av einum virknum uttanríkispolitikki enn tær størru tjóðirnar; tær smærru tjóðirnar verða ikki í sama mun raðfestar av øðrum og bodnar við í ymisk samstørv, men mugu í nógv størri mun sjálvar vinna sær rásarúm. Tað er tískil sera týðningarmikið hjá einari og hvørjari tjóð, og einamest hjá eini smátjóð, at menna ein virknan uttanríkispolitikk.

Øll lond hava ein uttanríkispolitikk. Tey lond, ið ikki røkja hann sjálvi, lata hann upp í hendurnar á øðrum londum at røkja. Vit vita, at lond hava ymisk áhugamál. Tískil gera lond sær sínar egnu uttanríkispolitisku málsetningar og nýta nógva orku til at røkka teimum. Tað gera vit eisini í Føroyum.

Hóast ikki heilt sjálvstøðugar hava Føroyar stígvíst ment seg á uttanríkispolitiska økinum. Ein varði í byrjandi uttanríkispolitisku menningini var, tá ið vit sum hitt fyrsta landið í Vesturheiminum gjørdu fiskirættindasáttmála við Sovjetsamveldið (nú Russland). Vit valdu okkara egnu leið í mun til ES, tá ið Danmark fór uppí sum limur, og hava gjørt handils- og fiskirættindisáttmála við ES. Vit hava lutikið sjálvstøðugt sum strandarland í fleiri ár í samráðingum og semjum við grannalond um umsiting av felags fiskastovnum á okkara leiðum í Norðuratlantshavi. Vit hava leingi havt eitt slag av atlimaskapi í Norðurlenska samstarvinum og vit hava fingið atlimaskap í IMO, FAO og UNESCO.

Føroyar virka eftir uttanríkispolitisku lógini frá 2005. Vit hava í samstarvi við danir samráðst um mørk við okkara grannar. Vit samráðast nú um rættindi til havbotn og undirgrund eisini uttanfyri 200 fjórðingar. Hoyvíkssáttmálin gjørdi Føroyar og Ísland til ein felagsmarknað. Hildið kundi verið áfram at nevnt týðningarmiklar avgerðir og tilgongdir; eitt nú varð eitt føroyskt uttanríkisráð sett á stovn í 2008, til tess at savna og styrkja førleikar okkara at verja føroysk áhugamál í viðurskiftum okkara við umheimin.

Tað er týðningarmikið áhaldandi at menna okkara førleikar at fyrireika og reka okkara egna uttanríkispolitikk, tí heimurin í dag bjóðar í veruleikanum til tað. Margfaldir móguleikar eru hjá okkum at menna nýggj sambond og samstørv, nýggjar marknaðir og nýggj handils- og vinnusambond hjá verandi vinnulívi, men sanniliga eisini móguleikar at menna nýggjar vinnur.

Smá lond sum Føroyar eru uppafur meira tengd at marknaðum í øðrum londum enn størru londini, tí okkara samhandil við onnur lond er lutfalsliga nógv størri enn hjá stórum londum við stórum heimamarknaði.

Virðisskapanin í vinnulívinum er beinleiðis tengd at heimsmarknaðinum. Tá Føroyar vóru eitt avbyrgt samfelag uttan fríhandil, búðu eini 5.000 fólk í hesum landi. Við fríhandli og øktum samhandli við onnur tíggjufaldaðist fólkatalið, og samstundis er vælstandurin hjá hvørjum einasta føroyingi margfaldaður uppafur meira. Vit hava bygt eitt vælferðarsamfelag á virðisskapanina í okkara vinnulívi, ið bara er gjørlig í einum altjóðagjærdum marknaði.

Nítiárinu vóru merkt av einum mestsum ótálmaðum bjartskygni viðvirkjandi búskaparvøkstri, og viðvirkjandi bæði handilsligari og politiskari frælsisgerð. Tó sóust skjótt dökk skýggj í havsbrúnni. Fíggjarkreppan, ið herfyri rakti heimin, eisini okkum her í Føroyum, hevur máað burtur av álitinum á frælsu marknaðarkreftunum og hóttir gongdina fram ímóti øktum fríhandli. Hetta er ein vandamikil misskiljing, og Føroyar hava alt at vinna við at halda fram eftir fríhandilskósini. Fræls samvinna millum menniskju og millum tjóðir er vegurin fram.

Vilja vit halda fram at menna okkum sum framkomin og siðment tjóð millum aðrar í heiminum, noyðast vit at mæta avbjóðingunum á framskygdan og ábyrgdarfullan hátt. Vit mugu geva okkara íkast til nýtiligar loysnir, har ið vit kunnu, og vera partur í teim samstørvum, har ið samsint lond taka lut.

Trygdarpolitiskt eru vit longu í NATO, og tað er saman við annars góða samstarvinum við okkara grannalond besta trygd hjá okkum føroyingum yvirfyri teim vandum og hóttanum sum 21. øld ber við sær.

Tá ið vit hugsa um fíggjarkreppuna ber til at siga, at hon er ein avleiðing av nøkrum marknaðarskeivleikum knýttum at sera veruleikafjarum íløgum, sum sluppu at liva sítt egna lív ov leingi. Men so kemur ein kreppa, har ið reinsað verður út, og sum frá líður reisa búskapirnir seg aftur á einum sunnari grundarlagi.

Vandin fyri heimsbúskapin liggur nú í tí ekka, sum ein slík kreppa hevur við sær millum fólk, og sum kann freista politikarar til at føra ein handils og búskaparpolitikk, ið er merktur av fjálturstungnari og misskiltari verjustøðu. Ein politikk, ið darvar samhandil og vøxtur og harvið minkar um vælferðina hjá fólkinum. Um vit meina nakað við at gerast partur av teim fyra frælsunum hjá ES, eiga vit at tora at vera til millum onnur. Vit skulu tora at trína út í heim, og tora at lata heimin trína inn til okkara.

Tá ið vit umrøða heimsbúskapin, mugu vit tíverri ásanna, at ein ov stórir partur av heimsins íbúgvum enn ikki hevur fingið lut í tí búskaparvøkstri, sum ein frælsur og væl skipaður marknaðarbúskapur annars kundi givið, og vónandi við tíðini fer at geva. Eisini á hesum øki taka vit í Føroyum tøk at veita eina hjálpanði hond í verkætlanum í fleiri menningarlandum. Vit eiga at halda fram við hesum, og eisini hugsa um, at tílíkt virksemi kann geva mennandi møguleikar fyri báðar partar.

Vit eru oyggjaland og siglandi tjóð. Havið hevur altíð verið okkara farleið til onnur lond; havið hevur knýtt okkum at øðrum londum, mentanum og marknaðum til mikið gagn fyri okkum. Vit hava fingið til lívsins upphald, og væl og virðiliga tað burturúr havsins tilfeingi. Okkara vitan um havið, tess ávirkan á veður og vind og ikki minst okkara kunnleiki um livandi tilfeingi í havinum er ein styrki, ið vit frameftir eiga at byggja víðari á.

Vit eiga sjálvandi at gagnnýta tilfeingið á ein sjálvberandi hátt, og vit hava ment eina ta mest vælvirkandi umsitingarskipanina í heiminum, fiskidagaskipanina til hetta endamál. Vit taka virknan lut í fiskiveiðisamstarvi og eru í eini tilgongd at vinna okkum rættindi langt heimanífrá, eitt nú í bæði Suður- og Norðurstillahavi. Fiskivinnusamstarv á økisstigi kann eisini fáa týðning fyri Føroyar sum tilfeingisdepil.

Eisini her er umdømi okkara úteftir sera týdningarmikið. Lítil ivi er um, at tað loysir seg betur fyri okkum og okkara vinnulív, at vit hoyra til tann siðmenta og ábyrgdarfulla partin av heimssamfelagnum, ið samstarvar um skynsama røkt av fiskastovnunum. Tá ið vit, sum eru so evarska lítil í tí stóra høpinum, vilja samvinna við onnur og selja teimum eitt og hvørt, antin tað er eitt fiskaflak úr Barentshavinum ella eitt hotellkamar á Viðareiði, tá er ógvuliga umráðandi, at vit hava eitt gott umdømi sum land. Tað gevur eisini sjálvsálit, at vit sanniliga átaka okkum okkara part av ábyrgdini. Vit skulu í øllum lutum kunna vera errin av at vera partur av hesi tjóð.

Vit eiga serfrøði á altjóðastigi, serstakliga viðvíkjandi havinum. Okkara serfrøði eigur at fáa móguleikar at mennast uppafur meira, bæði okkum sjálvum at gagni, men eisini til tess at Føroyar kunnu geva sítt íkast til granskingina og menningina av betri umsitingarskipanum úti um heim. Eisini her er opinleiki, víðskygni og framsókni vegurin fram. Føroyar hava havt eydnuna við sær í samráðingum við ES um føroyska luttøku í rammuatlan fyri gransking.

Norðurlendskt samstarv er ein týdningarmikil pallur hjá Føroyum at virka á. Har eru øll politisk øki til viðgerðar, og vit hava framvegis nógv at vinna við at luttaka í hesum samstarvi. Vit gera tað eitt nú við í 2010 at átaka okkum part av danska formansskapinum í Norðurlenska samstarvinum. Vit hava valt at seta sjóneykuna á havið, millum annað við at skipa fyri altjóða ráðstevnu um evnið í Føroyum seinni í ár.

Vit vilja halda fram at menna móguleikar okkara í altjóða høpi við at knýta sambond, skapa bestu marknaðaratgongd og vinna okkum nýggj fiskirættindi. Luttøka Føroya í altjóða samfelagnum verður áhaldandi styrkt í samstarvi við onnur fyri at røkka málinum um vaksandi vinnumóguleikar og øktan búskaparvøkstur. Vit skulu gerast eitt land, sum dregur fólk og íløgur til sín.

Tað krevst av uttanríkistænastuni, at hon støðugt mennir seg heima sum burturi, eins og hon støðugt mennir samstarvslag við aðrar myndugleikar, vinnulív og áhugafeløg í Føroyum. Við hesum í huga, skal føroyska uttanríkistænastan virka sum høvuðsamboð og kveikjari at tillaga føroyska samfelagið til alheimsgjørda heimin til tess at íbúgvar, myndugleikar og vinnufeløg landsins fáa best hugsandi umhvørvi at búleikast, virka og mennast í bæði heima og burturi.

Sum royndi diplomaturin Henry Kissinger einaferð segði: Veitst tú ikki, hvagar tú ætlar tær, fer hvør einasti vegur at føra teg ongastaðni.

Tí raðfesta vit hesi mál:

- At verja rættin til okkara land, tess trygd og lunnindi.
- At Føroyar luttaka ábyrgdarfullt og gerast jaliga sjónligar í heimssamfelagnum.
- At Føroyar njóta á skynsaman hátt móguleikarnar í alheimserðini.

Tað er at føra uttanríkispolitikk.

Í Tinganesi 16 apríl 2010.

Jørgen Niclasen
uttanríkisráðharri

Trygdarpolitikkur og mørk

Trygdarpolitikkur er upprunaligi kjarnin í uttanríkispolitikki. Tað er tí hósandi at byrja eina frágreiðing um uttanríkispolitikk við at greiða frá trygdarpolitiskum viðurskiftum, ið eru tey viðurskifti sum skulu tryggja sjálva tilveruna hjá Føroya landi og teirri føroysku tjóðini.

Í upprunamerkingini fevnir trygdarpolitikkur um tey tiltøk, ið eitt land setir í verk til tess at tryggja ræði á landinum og tess politiska gerðafærslu. Upprunaliga merkti tað í høvuðsheitum at nýta hermegi at tryggja síni mørk og umveldi. Eftir Kalda kríggið verður eitt víðkað trygdarpolitiskt hugtak nýtt, har ið fleiri politisk atlit verða samansjóðað. Nú verður trygdin tengd at politiskum og búskaparligum viðurskiftum, umframt teim hermálsligu. Tað ræður um hjá eini tjóð at verða væl skipað innanhýsis og at verða í góðum og sterkum samstarvi við onnur lond á nógvum ymiskum økjum. Eisini verða meira mjúk øki raðfest, so sum krepputilbúgving av ymsum slag, heruppií at skipa leiting og bjarging, og nevntast kann í sama viðfangi, at ein útflutningstilbúgving er skipað.

Føroyar eru fevndar av verjutorygdini í NATO sáttmálanum. Tað er sum kunnugt Danmark, ið formliga varðar av hesum Føroyum viðvíkjandi. Í veruleikanum verða tað kortini tey sterkaru NATO londini, ið koma til hjálpar, skuldi tørvur gjørst á tí. Í mai mánaði er fundur ásettur millum Føroyar og NATO á hægsta stigi til sínámillum kunning.

Til tess at tryggja eina meira virknan føroyskan leiklut og ávirkan á økinum, gjørði Løgtingið í 2004 eina samtykt um trygdarpolitikk Føroya. Í høvuðsheitum skal landsstýrið eftir lögtingssamtyktini taka neyðug stig til tess at røkja trygdarpolitisku, haruppií verjupolitisku, áhugamál Føroya við mesta umhugsni fyri trygd landsins og vælferð fólksins. Landsstýrið skal samskifta við viðkomandi myndugleikar og tryggja sær fult innlit í trygdarpolitikkin viðvíkjandi Føroyum, og virka fyri at hava avgerandi leiklut í øllum avgerðartilgongdum hesum viðvíkjandi.

Arbeitt verður framvegis eftir hesum meginreglum, og roynt verður at fylgja við í ráðleggingum hjá okkara sameindu viðvíkjandi Føroyum og leiðunum kring okkum.

Marknamál verða tikin við í hesum parti, tí tað er eyðsæð eitt týðningarmikið mál at staðfesta greitt tey ytru mørkini hjá okkara landi. Vit mugu jú skilmarka tað, sum vit rokna sum okkara og sum vit tí skulu verja okkara rætt til.

Vit líta fyrst at nøkrum marknamálum, tí sum bretar siga, góðir garðar skapa góðar grannar.

Føroyaháslættin

Føroyaháslættin er felagsheitið fyri allan føroyskan landgrunn innanfyri 200 fjórðingar og landgrunskrøv uttanfyri 200 fjórðingar norðanfyri eins og sunnanfyri Føroyar.

Í apríl 2009 varð krav Føroya til ein ytri landgrunn uttanfyri 200 fjórðingar norðan fyri Føroyar sent landgrunsnevnd Sameindu tjóða (CLCS) at viðgera. Kravið fevnir um nærum 90.000 ferkilometrar og í august mánaði í fjør legði samráðingarnevndin fram

hesi krøv fyr CLCS. Væntandi er, at nøkur ár fara at ganga, áðrenn landgrunsnevndin verður liðug at viðgera føroyska kravið.

Samráðingar millum Føroyar, Stórabretland, Írland og Ísland um møguligt býti av syðra partinum av Føroyaháslættanum halda fram. Í mars mánaði í fjør vóru krøvini hjá Stórabretlandi og Írlandi til henda part av Føroyaháslættanum send CLCS at viðgera. Føroyar hava í fráboðan sýtt CLCS heimild at viðgera hesi ytri landgrunskrøv. Nú eru fyrireikingarnar í sambandi við krøv Føroya til syðra partin á Føroyaháslættanum byrjaðar, og væntandi verða hesi krøv send CLCS í hesum ári ella næsta ár.

Samráðingar um 200 fjórðingar serbúskaparøki (EEZ, *Exclusive Economic Zone*) við heimild í Havrættarsáttmála Sameindu tjóða, tóku seg upp, tá ið Bretland í 2007 bað um tingingar um málið. Óformligir fundir hava verið í 2008 og 2009 um henda spurning viðvíkjandi serøkið millum Føroya og Bretlands. Ein fundarsemja er um at verða liðug, og ætlanin er at leggja hana til politiska viðgerð í næstum.

Trygdarpolitisk viðurskipti

Geopolitiska støða Føroya ger, at trygdarpolitikkurin altíð er sera heftur at havi og lofti kring okkum. Undir Kalda krígunum var mest hugsað um hernaðarligu kappingina millum NATO og Warshawa samgonguna, og vandanum fyrri beinleiðis kríggi partanna millum. Føroyar høvdu tá eina serstaka strategiska støðu í mun til hesa hermásligu støðu.

Síðani eru trygdarspurningar á Norðurhøvum í størri mun vorðnir av ikki-hernaðarligum slag, tengdir at, hvussu vit sjálvi og í samstarvi við okkara grannar skipa fyrri og seta krøv til skipaferðslu á okkara leiðum, hvussu vit skipa leiting og bjarging, umhvørvisvernd og tilbúgving á sjónum. Føroyar luttaka í hesum arbeiði í tøttum samstarvi við okkara grannar. Ætlanin er at leggja fleiri altjóða sáttmálar innan sjóvinnu og trygd á sjónum fyrri Løgtingið. Í hesum sambandi hava Føroya ein virknan leiklut í IMO.

Verjupolitiskt hevur danska verjunevndin mett um avbjóðingar og uppgávur hjá donsku verjuni komandi árinum, t.e. í tíðarskeiðinum fram ímóti 2025 og ein nýggj frágreiðing er nú komin, sum leggur upp til fleiri tilmæli og staðfestingar, m.a. eisini viðvíkjandi uppgávuunum hjá donsku verjuni í Føroyum.

Viðvíkjandi heryvirvaldi Danmarkar í Norðurhøvum verður í høvuðsheitum mælt til eina loysn, har ið heryvirvöldini í Føroyum og Grønlandi verða lögð saman í eitt arktiskt heryvirvald í Grønlandi, ið Føroyar verða knýttar at.

Norðurlond umhugsa tættari uttanríkispolitiskt og trygdarpolitiskt samstarv. Fyrrverandi norskur uttanríkisráðharrin Thorvald Stoltenberg handaði í fjør uttanríkisráðharrunum hjá teim fimm sjálvstøðugu Norðurlondunum hina sonevndu Stoltenbergfrágreiðingina, ið inniheldur trettan tilmæli um slíkt samstarv, m.a. um at samstarva um loftverjuna av Íslandi og eina havvirvøku av Norðurhøvum.

Arktiska ráðið hevur sett eina nevnd at gera ein sáttmála um leiting og bjarging í arktiska økinum, og føroysk umboð taka lut í hesum arbeiði.

Hav- og altjóða tilfeingispolitikkur

Føroyar hava eina servitan og serligar royndir sum oyggjaland við eini framkomnari fiskivinnu og eiga tí at gera sína rødd galdandi á øllum viðkomandi økjum á altjóða stigi, har avgerðir verða tiknar og meginreglur gjørðar fyri at gagnnýta havið og havsins tilfeingi burðardygt.

Millumtjóða samstarvið um umsiting av havtilfeingi er týðningarmikið, og Føroyar skulu vera millum fremstu tjóðir at vera virknar og vísa ábyrgd, tá ið talan er um fiskiskap og havumhvørvi.

Á heysti í ár verða Føroyar vertur fyri eini altjóða ráðstevnu á politiskum stigi, sum fer at snúgvá seg um havið. Ráðstevnan verður fyriskipað í sambandi við, at Føroyar hava tikið stig til, at havið verður eitt av høvuðsevnunum undir danska formansskapinum í Norðurlenska ráðharraráðnum í 2010.

Endamálið við ráðstevnuni er at styrkja politiskt samstarv um heimsins høv. Harafturat verður ráðstevnan eitt sera gott høvi at menna møguleikarnar hjá Føroyum at seta sín dóm á havpolitiskt orðaskifti í norðurlenskum og í altjóða høpi.

Veðurlagsbroytingar

Altjóða samráðingar um tiltøk at basa veðurlagsbroytingum hava fingið stóra rúmd á altjóða pallinum seinasta árið. Stórar vónir vóru til 15. partsráðstevnan fyri ST veðurlagssáttmálinum (COP15), sum var í Keyptmannahavn í desember mánaði í fjør.

Málið var, at londini skuldu koma ásamt um ein nýggjan sáttmála, sum skuldi avloysa Kyoto frumskjalið, hvørs bindingar eru galdandi fram til 2012. Samráðingarúrslitið gjørdist tó ikki bindandi og heldur ikki so ítøkilig, sum upprunaliga ætlað.

Ynski Føroya er enn sum áður at gerast sjónligar í einum nýggjum altjóða veðurlagssáttmála. Tað hevur týðning at vísa, at Føroyar eru ein virkin partur av heimssamfelagnum og tekur ábyrgd eins og øll onnur lond kring okkum.

Málið at minka veðurlagsgassir við í minsta lagi 20% fram til ár 2020 er nú boðað formliga ST veðurlagsskrivstovuni, sum síðani sendir hesa kunning til allar sáttmálapartar.

Arktiskt samstarv

Heimsfevnandi áhugin fyri arktiskum viðurskiftum hevur ongantíð verið so stórir sum júst nú. Tað kemst av veðurlagsbroytingunum og nýggju búskaparligu møguleikunum, sum hesar broytingar kunnu hava við sær, eitt nú betri atgongd til jarðfeingi, havtilfeingi og økta skipaferðslu.

Hesar broytingar merkja, at stórar avgerðir skulu takast í framtíðini um, hvussu tilfeingið í Arktis skal varðveitast og umsitast. Umráðandi er, at Føroyar fylgja gongdini neyvt og gera sína ávirkan galdandi.

Í hesum sambandi er Føroya luttøka í Arktiska ráðnum sera viðkomandi. Arktiska ráðið er einasti millumtjóða felagsskapur, sum burturav fæst við arktisk viðurskift, og samstarvið er á uttanríkispolitiskum stigi. Í 2009 tók Danmark við formansskapinum fyri tíðarskeiðið fram til várið 2011. Umframt Danmark eru limalondini Kanada, USA, Russland, Ísland, Noreg, Svøríki og Finnland.

Í heyst verða Føroyar vertur fyri ein av tveimum árligu fundum í Arktiska Ráðnum, við embætisfólkkum á uttanríkispolitiskum stigi úr øllum limalondum, umframt umboð úr øðrum londum og felagsskapum.

FAO

Í 2007 gjørdust Føroyar atlimur í ST felagsskapinum fyri matvørur og landbúnað (FAO). Tað er serstakliga í fiskivinnusamstarvi, at Føroyar eru virknar.

Hetta samstarv gevur atgongd til nógva vitan um alheims fiskivinnu, beinleiðis sambond við fiskivinnutjóðir kring allan heim og móguleika at vera við til at menna felags meginreglur fyri burðardyggum fiskiskapi, handli við fiskavørur og aling.

Ein týðandi táttur í menningini av føroysku luttøkuni verður framyvir at samskipa regluligar frágreiðingar um føroyska fiskivinnu til FAO. Føroyar luttóku í samráðingum, sum FAO stóð fyri um at gera ein altjóða sáttmála um havnatiltøk at basa ólógligari fiskiveiði.

Á fundi í Róm í fjør varð semja um endaliga uppskotið. Nú verður eisini skipað fyri samráðingum at gera altjóða sáttmála um skyldur og ábyrgd hjá flagglondum, og Føroyar fara at luttaka í hesum samráðingum.

Norðuratlantshav

Nú talan er um altjóða samstarv um fiskiveiði hevur tað stóran týdning, at Føroyar gerast sjónligari og meiri virknar sum fiskivinnutjóð á altjóða pallinum.

Eisini er neyðugt at halda fast um sjónarmiðið, at ítøkiligar skipanir fyri og avgerðir um umsiting av felags tilfeingi í havinum verða gjørdar og samtyktar á økisstigi heldur enn á heimsstigi.

Føroyar hava góðar royndir av samstarvi um fiskirættindi í Norðuratlantshavi, har fiskiskapur í altjóða sjógvi verður umsitin í millumtjóða felagsskapunum NEAFC og NAFO í ávikavist landnyrðingi og útnyrðingi av Atlantshavi.

Í roynd og veru er fiskivinnusamstarv í Norðuratlantshavi vorðið ein fyrimynd fyri onnur øki kring heim, har roynt verður at skipa felags umsiting av havtilfeingi.

Tað er at fegnast um, at toskastovnurin á Flemish Kap hevur ment seg so mikið nógvt eftir meira enn tíggu ár við veiðibanni, at samtykt er í NAFO, at fiskiskapurin kann taka seg upp aftur í 2010.

Á Flemish Kap eiga Føroyar størsta einstaka partin av toskabýtinum. Hesin partur er ikki bert okkara rættur, hann er eisini okkara ábyrgd. Føroyar mega tí gera sítt til, at

samstarvið í NAFO framvegis verður vælvirkandi, soleiðis at Føroyar kunnu tryggja best møguliga umsiting av hesum og øðrum týðningarmiklum fiskastovnum.

Tíverri hevur kanadiska stjórnin av sínum eintingum aftur stongt sínar havnir fyri føroyskum fiskiskipum, tí Føroyar hava fyrivarni fyri býtið av rækjum í NAFO á Grand Bank (NAFO økið 3L).

Føroyar hava gjørt Kanada og øðrum pørtum í NAFO greitt, at Føroyar ynskja eina varandi loysn fyri býti av rækjum á Grand Bank. Áðrenn loysn verður funnin, fara Føroyar framhaldandi at halda seg til egnu ásettu kvotuna uppá stívliga 10%. Kvotan er ásett við formligum fyrivarni í samljóði við sáttmálan hjá NAFO.

Stillahav

Føroyar hava farnu trý árinum luttikið í millumtjóða samráðingum at stovnseta ein millumtjóða økisfelagsskap fyri fiskiskapi í altjóða sjógvi í Suðurtillahavi (SPRFMO). Felagsskapurin fer at umsita fiskiskap eftir botnfiski og uppsjóvarfiski.

Samráðingarnar um sáttmála komu til máls í fjør, tá stovnsetandi sáttmáli var stavváttaður. Somuleiðis samdust londini um nýggj fyribils umsitingartiltøk fyri uppsjóvar fiskiskap av rossamakreli, ið verða í gildi fram til sáttmálin kemur í gildi.

Sambært hesum skulu londini halda seg til veiðuorkutalið, ið var skrásett í 2007. Somuleiðis skal veiðan hjá hvørjum landi sær ikki verða størri enn veiðan fyri eitt av árunum millum 2007 og 2009.

Tó at føroyska veiðan var óvanliga lág øll trý árinum, varð semja um, at atlit skuldu takast at serstøku støðu Føroya.

Semja varð tí um, at føroyska veiðuorkan í 2010 verður avmarkað til tvey skip og veiðunøgðin kann verða upp til 62.000 tons av rossamakreli umframt makreli sum hjáveiðu. Fyri 2011 verður føroyska veiðuorkan avmarkað til trý skip.

Í løtuni eru samráðingar um at seta á stovn ein millumtjóða felagsskap, ið skal býta fiskiríkidømi í Norðurstillahavi (*NPRFMO*). Síðan 2006 hava londini Suðurkorea, Japan, USA, Kina, Kanada, Russland og Taivan tikið lut í hesum samráðingum.

Hóast føroysk skip í løtuni ikki fiska á hesum øki, luttók umboð fyri Føroyar sum eygleiðari á seinasta fundi, sum herfyri var hildin í Suðurkorea. Eftir hetta samráðingarumfar er greitt, at Føroyar fara at royna at gerast limur í hesum felagsskapi, sum verður stovnsettur, tá ið samráðingarnar eftir ætlan verða loknar í 2011.

Tað er eisini í samsvar við altjóða tilfeingisstrategi Føroya at vinna sær luttøku í millumtjóða felagsskapum, ið umsita fiskiríkidømi á fjarleiðum.

Soleiðis kunnu Føroyar tryggja sær rættindi í altjóða sjógvi, eins og virka verður fyri, at túlkur fiskiskapur er burðardyggur og í samsvar við altjóða ásetingar. Annars er Stillahav í vídd størri enn alt land á jørð.

Hvalaveiði

Altjóða hvalaveiðunevndin (IWC) samtykti í 1982 eitt fyribils bann fyri vinnuligari hvalaveiði, og tók Danmark ikki fyrivarni fyri Føroyar. Tó er samtyktin framvegis í gildi, og tískil eru Føroyar enn bundnar at hesum veiðubanni orsakað av limaskapi Danmarkar.

Øll árin síðan hvalaveiðibannið varð samtykt hava limalondini roynt eftir ymsum leistum at finna semju um, hvussu vinnulig stórhvalaveiða aftur verður umsitin innan IWC.

ES hevur samtykt at hava eina felagsstøðu til mál í IWC, og sum í høvuðsheitum eru ímóti hvalaveiðu. Danmark hevur tó tikið fyrivarni fyri felagsstøðuni, og tekur støðu til einstøk mál, fyrst og fremst við fyriliti fyri áhugamálum Føroya og Grønlands.

Talið av ES londum, ið eru limir í IWC, er nóg mikið til at forða einum og hvørjum uppskoti. Hóast stór ósemja millum ES limalondini um einstøk mál, eru øll ES limalondini bundin av at atkvøða eins og meirilutin, sum er ímóti hvalaveiði.

Við áhaldandi læstu støðuna innan IWC er greitt, at um ikki ber til at finna eina varandi semju innan stutta tíð, sum øll hvalaveiðulondini kunnu taka undir við, er IWC neyvan lív lagað. Annars verður limaskapurin í IWC viðgjørdur í lötuni millum Føroyar, Grønland og Danmark.

Sum sjalvstøðugur limur í Norðuratlantsnevndini fyri Havsúgdjór (NAMMCO) hevur støða Føroya leingi verið, at økisbundin umsiting er ein meira hóskandi háttur at tryggja virkið samstarv um burðardyggja gagnnýtslu av hvala- og kópastovnum.

Umvegis limaskapin í NAMMCO ber til at styrkja samstarvið enn meira til tess at varðveita grundleggjandi meginreglur fyri sjálvberandi gagnnýtslu av havtilfeingi í Norðuratlantshavi. Í heyst heldur NAMMCO ársfundin í Føroyum.

Altjóða handilsviðurskipti

Landsstýrið hefur stórar ætlanir, tá ið ræður um at menna samstarv við onnur lond innan mong politisk øki, og eru fleiri mál fráboðað í samgonguskjalinum. Føroyski búskapurin er lítil og opin, og tískil er týðningarmikið, at handilsviðurskipti okkara við onnur lond eru góð.

Føroyskar fyrítøkur skulu standa seg í altjóða kapping, og týðandi er at tryggja teimum frælsa marknaðaratgongd, so tær kunnu mennast og vaksa á heimsmarknaðinum. Tað snýr seg um at skapa karmar, soleiðis at føroyskar fyrítøkur frítt kunnu virka í altjóða høpi og draga til sín kapital, fólk og samstarvsfelagar. Fyrítøkur og einstaklingar skulu fáa ágóða úr teimum politisku netverkum og sambondum, Føroyar byggja upp við aðrar tjóðir og millumtjóða felagsskapir.

Føroyingar eru norðurlendsk og evropisk tjóð, og greitt kemur fram í okkara mentan, vælferðarskipan og politisku skipan, at tað var í Evropa at vøggan stóð. Føroyar mega tí taka ein virknan lut í evropiska samstarvinum og áhaldandi vera við í fremstu røð í menningini av týðningarmiklum samfelagsøkjum.

Eitt aðalmál í uttanríkispolitikkinum er at víðka samstarvið við londini í Evropa. Arbeitt hefur verið á tveimum miðum. Møguleikin fyri føroyskum limaskapi í EFTA hefur verið kannaður, samstundis sum arbeitt hefur verið við at víðka verandi samstarv við ES.

Føroyar hava síðan 1991 gjørt handilssáttmálar við onnur lond, og í løtuni eru fríhandilssáttmálar við ES, Ísland, Noreg og Sveis. Talan er sostatt um fyra sáttmálar við í alt 30 lond, nú ES fevnir um 27 limalond.

Harafturat verða samráðingar um fríhandil fyrireikaðar við Russland, Hvítarussland og Turkaland. Eisini verður ein vitjan fyrireikað í hesum døgum á hægst gjørliga stigi í Washington til tess at kanna møguleikarnar fyri fríhandli við USA. Annars hefur Sveis givið Føroyum lyfti um fríhandilssamráðingar um tey fyra frælsini fyri vørur, tænastr, kapital og persónar sum eitt týðandi stig móti EFTA limaskapi.

Í 2006 var gjørdur ein sonevndur *Most Favoured Nation* (MFN) sáttmáli við Russland. Tað er ikki ein fríhandilssáttmáli, men sáttmálin virkar eftir MFN meginregluni hjá Heimshandilsfelagsskapinum (WTO), hóast Russland enn ikki er vorðið limur í WTO.

MFN stóðan merkir, at allar sømdir, ið eitt land veitir einum øðrum, skulu galda fyri øll limalondini í WTO. Føroyar kunnu sostatt ongantíð fáa verri sømdir enn nakað annað land, ið Russland veitir MFN viðgerð.

WTO

Sáttmálin, ið setur WTO á stovn, er í grundregluni handilspolitiska grundlóg heimsins og tískil karmurin um alheimsgerð, heruppií handilssamvinnu millum lond í altjóða høpi. Skulu føroyskar fyrítøkur standa seg í kappingini við fyrítøkur í øðrum londum, er greitt, at tørvur er á fyrireiking og tillaging til skiftandi umstøðurnar. Sum gongdin er í heimshandlinum í dag, skulu Føroyar taka ein virknari lut í hesum altjóða ráki.

Føroyar hava verið fevndar av danska limaskapinum í WTO síðan 1995. Tað merkir, at altjóða ásetingar, sum eru gjørdar í WTO, eisini fevna um Føroyar. Stovningarsáttmálin hjá WTO loyvir fullveldisríkjum og sjálvstøðugum tollumveldum at gerast limir. Føroyar eru eitt tilíkt umveldi.

Tað er ikki vandaleyst, at Føroyar ikki eru sjálvstøðugir limir, tí støða Danmarkar er í flestu førum lagað til støðuna hjá ES, tá ið mál verða viðgjørd í WTO. Sostatt er tað í roynd og veru ES, sum umboðar Føroyar í WTO, og eru áhugamálini hjá Føroyum og ES ikki altíð tey somu.

Landsstýrið virkar fyri sjálvstøðugum føroyskum limaskapi WTO. Einstakar yvirtøkur skulu fremjast, fyrr enn til ber at søkja um sjálvstøðugan limaskap. Somuleiðis skal greiða fáast á ávísimum lögfrøðiligum viðurskiftum millum Føroyar og Danmark, áðrenn til ber at sleppa upp í part.

Tað kann taka drúgva tíð at gerast limur í WTO og í miðal tekur einum landi seks ár at gerast limur. Tó er møguligt, at ein føroysk umsókn um limaskap kann avgreiðast skjótari enn vanligt, eftirsum Føroyar longu eru fevndar av limaskapi Danmarkar. Til tess at røkka hesum máli er einans neyðugt hjá donskum myndugleikum at gera eina yvirlýsing um, at Føroyar sum tollumveldi yvirtaka tann partin av danska limaskapinum, ið fevnir um føroyska umveldið.

ES

ES er týðningarmesti samstarvsfelagi Føroya. Nærum allur samhandil Føroya við umheimin er við ES. Ein serfrøðinganevnd hevur kannað ymsu móguleikarnar fyri tættari samstarvi við ES, ið skal fevna um frælsi fyri tænastr, persónar og kapital, umframt samstarv innan gransking, útbúgving, heilsufrøði, fólkaheilsu og annað. Nevndin hevur boðað frá, at álit verður latið úr hondum í næstum.

Á heysti í fjør var ráðharrin á vitjan hjá starvsbrøðrum sínum í Likinstein, Andorra, San Marino og Luksemborg. Endamálið við fundarrøðini var at umrøða støðu smátjóða í Evropa mótvegis ES og læra av royndunum hjá hvørjum øðrum.

Fleiri smátjóðir í Evropa ynskja tættari tilknýti til ES, tá ið ræður millum annað um frælsi fyri tænastr persónar og kapital, tó uttan at gerast limir í samveldinum. Semja var um fáa í lag regluligt samskipti um framtíðar støðu smátjóða mótvegis ES. Ráðharrin skeyt upp fyri starvsbrøðrum sínum at skipa fyri ráðstevnu á stjórnarstigi um evnið í Føroyum í ár. Hugskotið fall í góða jørð, og virkað verður fyri hesi ætlan.

Næsti felagsnevndarfundur millum Føroyar og ES verður eftir ætlan seinni í ár, eftir at álitid hjá serfrøðinganevndini er politiskt viðgjørt. Á síðsta felagsnevndarfundi varð avgerð tikin um at áseta eina kvotu av kúvingi á 1200 tons, av turkaðum og saltaðum upsa á 750 tons og krabba á 750 tons. Áðrenn kvoturnar vóru ásettar, skuldi rindast fullur tollur fyri at útflyta hesar vørur á ES-marknaðin. Av verandi útflutningi er sostatt bert bristlingur, sum ikki er tollfríur, og á næsta fundi verður tollfríur bristlingur tikin upp til máls.

Á heysti 2008 varð ein heilsufrøðiligur kanningarbólkur hjá Evropanevdini á eftirlitisvitjan í Føroyum. Á vitjanini var staðfest, at neyðugt kann verða at dagføra heilsufrøðiliga sáttmálan millum Føroyar og ES.

Sáttmálin millum Føroyar og ES um vísindaligt og tøkniligt samstarv verður væntandi settur í gildi í næstu framtíð. Hann skaffar Føroyum atlimaskap í FP7. Við atlimaskapi fáa Føroyar atgongd til ES-granskingargrunnin og granskingarsamstørv á jøvnum føti við ES-limalondini og onnur atlimalond. Somuleiðis fáa føroysk umboð høvi at luttaka í sernevndum, ið millum annað áseta raðfestingar innan ymsu granskingarøkini.

Nú røktist fyri, at Føroyar gerast limir í Evropska Felagsflogferðsluøkinum (ECAA). Evropski flogferðslupakkin fevnir um limalondini í ES og EFTA umframt Balkanlondini.

Tá ið Føroyar gerast partur í hesum samstarvi, fer at standa føroyskum flogfeløgum í boði frítt at flúgva á evropska meginlandinum, eins og evropsk flogfeløg frítt kunnu flúgva til Føroyar.

EFTA

Landsstýrið roynir framvegis at fáa Føroyum limaskap í EFTA. Tað hava verið óformligar samrøður við limalondini í EFTA, um at loyva Føroyum at gerst limur í hesum felagsskapi. Roynt verður framvegis at vinna Føroyum limaskap í EFTA.

Limaskapur merkir, at Føroyar gerast partur av einum altjóða kervi. Tað setir stór krøv til føroysku fyrisitingina og politiska kervið, men hevur avgjördar fyrimunir, tá Føroyar skulu virka og mennast á altjóða pallinum.

Ein stórir fyrimunur við limaskapi er at gerast partur av teimum mongu fríhandilssáttmálum, sum EFTA higartil hevur fingið í lag við 29 lond kring allan heim, umframt fríhandilssamráðingum við 10 onnur lond. EFTA hevur sterk handilssambond uttanfyri Evropa, og er í dag tann felagsskapur, ið hevur eina flest fríhandilssáttmálar um allan heim.

EFTA hevur í so máta verið slóðbrótari og hevur eina handilsætlan, sum fevnir um lond kring allan heim. EFTA er ein sera virkin felagsskapur, ið víðkar áhaldandi sítt netverk av fríhandilssáttmálum.

Sum liður í ætlanini at gerast limur í EFTA, er eydnast føroyskum tingmonnum at fáa eygleiðarastøðu í einari av tveimum tingnevndum hjá EFTA. Talan er ikki um fasta eygleiðarastøðu. Hinvegin er talan um eina mál fyri mál skipan. Føroyskir tingmenn finga fyrstu ferð høvi til at vera eygleiðarar á fundi hjá EFTA tingnevndini á vetri 2009.

Hoyvíkssáttmálin

Ein sera víttfevndandi fríhandilssáttmáli millum Føroyar og Ísland kom í gildi í 2006, undir heitinum Hoyvíkssáttmálin, har hann var undirritaður. Sáttmálin bindur londini saman í eitt felags búskaparøki. Og er heimamarknaðurin nú vorðin seks ferðir størri. Talan er um ein sonevndan mynstur sáttmála, sum er uppbygdur eftir ásetingunum hjá WTO fyri tílíkar sáttmálar.

Á felagsnevndarfundi í Mykinesi á sumri 2009 varð fyrivarnisavgerð tikin at broyta grein 7 í Hoyvíkssáttmálanum fyri at seta á stovn tingnevnd undir sáttmálanum. Hugskotið um eina felags tingnevnd byggir á ta fatan, at Hoyvíkssáttmálin í størri mun enn áður skal grundfestast í politiska lívinum í bæði Føroyum og Íslandi.

Áðrenn ein slík avgerð fær gildi skulu innanhýsis stjórnarskipanarligu mannagongdirnar avgreiðast frá báðum pørtum. Ísland hevur boðað frá, at teirra eru loknar og verður bíðað eftir Føroyum.

Útflutningsframi og útflutingsráð

Ein týðandi partur av virkseminum hjá uttanríkistænastuni er at tryggja útflutningsvinnuni góðar karmar at mennast og kappast á heimsins marknaðum.

Í fyrstu syftu ræður um at tryggja fyrirøkum marknaðaratgongd og at stuðla teimum í samskiftinum við myndugleikarnar í teimum londum, tær ynskja at selja vørur og tænastur sínar. Hetta verður gjørt við at fáa í lag fríhandilssáttmálar við londini, eins og føroysku sendistovurnar á staðnum hjálpa fyrirøkum í samskiftinum við avvarðandi myndugleikar.

Í øðrum umfari samskipar uttanríkistænastan eina røð av átøkum og tiltøkum, har vinnan verður marknaðarførd. Tað eru átøk, har upplýst verður fyri útlenskum keyparum og íleggjarum um alt, ið føroysk vinnulív hevur at bjóða teimum. Somuleiðis verður skipað fyri tiltøkum, har ið føroysk vinna verður víst fram, og har hon kemur í samráð við samstarvsfelagar.

Talan er bæði um at skipa fyri tiltøkum og at samskipa føroysku luttøkuna til ymsar stevnur. Úr rúgvuni kunnu nevast ráðstevnan Faroe Islands Seafood Conference, fiskivinnumessan ESE í Brússel, oljumessan Offshore Europe í Aberdeen og aliráðstevnan Boston Seafood Show í USA.

Eisini verður skipað fyri handilsferðum. Í fjør var skipað fyri einari handilsferð til Eysturriki í sambandi við landsdystin í fót bólti. Seinni í ár er ætlanin at skipa fyri einari handilsferð til Russlands, sum er ein áhugaverdur og vaksandi marknaður fyri føroyskar fyrirøkur.

Ein spard króna í innflutningi er tað sama ein vunnin króna í útflutningi. Tískil verður eisini skipað fyri handilsferðum, har innflutningsvinnan fær samband við nýggjar sølu marknaðir, og í fjør varð tí skipað fyri sambondum millum føroyskar innflytarar og bretska útflytarar. Afturat hesum verður eisini virkað fyri, at tær skapandi vinnurnar fáa ein pall at standa á úti í heimi.

Í triðja lagi er ætlanin er at seta á stovn eitt útflutningsráð, hvørs uppgáva verður at kveikja og menna føroyskan útflutning. Ráðið verður mannað við meningsmyndarum úr vinnu og mentanarlívi, og ætlanin er, at ráðið skal seta út í kortið, hvussu føroyskur útflutningsframi skal skipast. Harumframt fer útflutningsráðið saman við Uttanríkistænastuni at viðgera áleikandi mál, her uppií hvussu karmarnir hjá útflutningsvinnuni kunnu verða bøttir.

Altjóða menningarsamstarv

Í altjóða menningarsamstarvi taka Føroyar ábyrgd sum land, og luttaka í felagsátøkum at betra um búskaparójavnan í heiminum. Hóast vit í krónum og oyrum ikki hava so nógv at gera gott við, liggur okkara partur – almenni og privati – ikki eftir.

Í fyrstu atløgu eru útbúgving og heilsa raðfest. Tað er grundað á, at útgangsstøði fyri menningarsamstarvi er sjálvberandi menning, og tá er útbúgving grundarlagið. Heilsa er treyt fyri at kunna læra, og tí er heilsa, sum evni, eisini umráðandi. Harumframt hevur stuðul verið latin átøkum, ið gagna vinnuni, og virkað verður fyri at gerast partur í fiskivinnuverkætlanum eisini.

Í 2009 var føroysk luttøka knýtt at nærum øllum verkætlanum, ið stuðul varð latin til. Á henda hátt kunnu vit menna okkara fakligu førleikar, knýta samstarv og fáa royndir at virka í altjóða umhvørvi.

Menningarsamstarvið verður í høvuðsheitum framt saman við sjálvbodnum hjálparfelagsskapum og við stjórnafelagsskapinum *World Food Programme* (WFP), hvørs endamál er at basa hungri, menna føðsluvirðið hjá teimum, ið líða hungur og at stuðla undir sjálvberandi menning har mattrot og hungur er.

Neyðhjálp verður latin sum bráðfeingis hjálp, tá vanlukkur eru, og støða verður tikin í hvørjum einstøkum føri, um hvussu peningurin best verður til gagns. Neyðhjálp verður somuleiðis latin gjøgnum hjálparfelagsskapir.

Føroyaframi og ferðavinnuframi

Samskifti gongur nógv skjótari fyri seg í okkara tíð enn áður, og fer nógv víðari enn áður. Tí er neyðugt at skipa seg í mun til henda veruleika og vera tilbúgvín at lofta uppkomandi avbjóðingum.

Vanligt diplomati er samskifti og samráðingar millum umboð fyri tvær ella fleiri stjórnir. Í dag er hetta ikki nóg mikið, um eitt land vil verja síni áhugamál, tí flestu stjórnir eru sera ávirkiligar fyri ynskjum, krøvum og trýsti frá almenninginum, sterkum bólkum, fyrítøkum, felagsskapum o.ø. Fjølmiðlar fáa alt størri ávirkan á politikkin hjá ymsu stjórnunum, eisini miðlar, ið ikki verða ríknir á siðbundnan hátt, so sum alnótin við facebook o.ø.

Flestu nútímans uttanríkistænastur raðfesta í dag arbeidsøkið *Public Diplomacy* (fø. alment diplomati). Alment diplomati er ein roynd at koma á tal við umboð fyri almenningin í øðrum londum til tess at fáa tey at skilja okkara støðu og okkara sjónarmið. Eitt kent dømi er miðvísa kunning okkara úteftir um grind. Danir hava eisini fingið góð úrslit við at nýta alment diplomati sum móttiltak móti ágangi í sambandi við Móammedstekningaøsingina fyri stuttari tíð síðani.

Føroyaframi – marknaðarføring av Føroyum

Fólk, fígging, vørur og tænastr flyta seg meira enn nakrantíð áður kring allan knøttin. Eisini upplýsingar og boðskapur, rættir ella skeivir, jaligir ella neiligir, flyta seg støðugt skjótari og víðari. Hesin veruleiki ger, at umdømið hjá einum landi alla tíðina kann koma til umrøðu og verða ávirkað, antin vit gera nakað við tað sjálv ella bert lata standa til.

Føroyaframi er tí ein roynd at svara hesum. Tað er eitt átaksøki, ið sameinir áhugamál Føroya úteftir, har ið útflutningsframi, ferðavinnuframi og marknaðarføring av umdømi Føroya skulu síggjast í felags høpi. Amboðið er strategisk íverksetan av almennum diplomati samantvinnað við marknaðarføring í vanligum týðningi.

Føroyska umdømið uttanlands stendur yvirfyri tveimum stórum avbjóðingum. Størsta avbjóðingin er, at umdømið er sera veikt og ógreitt, skilt á tann hátt, at bara heilt fá fólk í øðrum londum vita nakað serligt um Føroyar og føroysk viðurskifti – og talan er ofta um eina ógvuliga ógreiða mynd, ið ikki ber til at gagnnýta í okkara samskifti við umheimin. Hesin trupulleikin stendst bæði av, at føroyingar eru fámentir og, at vit hava ikki virkað miðvíst og áhaldandi fyri at menna umdømi okkara. Harumframt er tað ein avbjóðing, at síður av umdømi okkara eru av slíkum slag, at føroysk áhugamál koma í vandastøðu, ikki minst vinnulig áhugamál. Síðurin at drepa grind er dømi um slíka avbjóðing; vit eru undir áhaldandi trýsti frá áhugafelagsskapum og einstaklingum, ið mótmæla hesum síði.

Vit vita, at tað hevur sera stóran týðning at hava eitt gott, sterkt og greitt umdømi. Tað er tó ein sera samansett og torgreidd uppgáva at finna fram til rætta kappingarsamleikan, ella brandið, hjá einum heilum landi. Tí er neyðugt við breiðum samstarvi við bæði ymsar myndugleikar, við umboð fyri vinnulívið, mentanarlívið o.ø.

Komið er nú á mál við fyrsta stignum í verkætlanini at menna føroyska kappingarsamleikan – føroyska brandið – við eini frágreiðing, ið gevur eitt boð uppá, hví okkara umdømi er veikt og ógreitt, hvat ið eitt føroyskt brand kann verða grundað á, og hevur nøkur tilmæli um, hvussu vit kunnu skipa arbeiðið frameftir at styrkja okkara brand.

Við framsókni, hugflogi og miðvísnum og áhaldandi arbeiði ber til at styrkja umdømi okkara. Hetta er næsta stigið í verkætlanini, og tað er eitt átak, ið Uttanríkisráðið nú fer undir. Tað er eitt strategiskt átak, ið krevur gott samstarv og veruligan samvirkað við allar avvarðandi myndugleikar, vinnulívsvólk, mentanarvólk o.o. fyri veruliga at gera mun. Nú verður virkað fyri at gera eina leiðbeining um Føroyaframa til teirra, sum hava ein leiklut í brandingini.

Ferðavinnan sum spjótoddi

Sum ítøkilig dømi kann verða nevnt, at samleikafrágreiðingin mælir til, at vit beinanvegin fara at nýta ferðavinnuna sum flaggskip ella spjótodda í marknaðarføringini av Føroyum uttanlands. Marknaðarføringin skal verða miðvís og strategisk, savnast um 3-4 høvuðsmarknaðir og rættast inn móti ávísnum málbólum fyri at eydnast væl.

Landsstýrið hevur samsvarandi hesum sett meira pening av komandi trý árinum til at marknaðarføra Føroyar sum ferðavinnuland. Sjóneykan er á ferðavinnuni av fleiri orsökum; har er góður møguleiki fyri vøksturi, inntøkurnar í hesi vinnuni kunnu økjast skjótt og nógv, og ferðavinnan er sera hóskað at fremja tær røttu ímyndirnar av landi okkara – ímyndir av villari og vakrari náttúru, frískleika, áhugaverdum mentan o.s.fr.

Tó er greitt, at støðugir karmar og politisk raðfesting eru fyrirtreytir fyri veruligari menning innan ferðavinnuna sum vinnuøki. Ein yvirskipað strategi fyri Føroyar sum ferðafólkaland eigur tí at verða gjørd, har ið lagt verður upp fyri menning av øllum liðum í ferðavinnuni.

Saman við Ferðavinnufelagnum verður nú gjørd ætlan fyri, hvussu Føroyar verða marknaðarførðar sum ferðafólkaland. Ætlanin vísir, at Danmark er okkara høvuðsmarknaður, og fokusmarknaðirnir eru Ongland, Týskland og Italia. Ætlanin er grundarlagið fyri marknaðarføringini í ár og 2011. Føroyar verða í ferðavinnuhøpi marknaðarførðar undir heitinum VisitFaroeIslands eins og ferðavinnu myndugleikarnir í grannalöndum okkara gera.

Tikið saman er miðvís og virkin kunning um Føroyar úteftir eitt raðfest virkisøki. Miðað verður eftir at fremja jálga kunning um føroyska fiskaframleiðslu og fiskiveiðiumsiting, eins og fyri tónleiki, sniðgeving, list og mentanarlívi yvirhøvur. Føroyaframi er at marknaðarføra okkum sum áhugavert land, ið dregur til sín útlendsk vinnusambond, lættir um hjá føroyskum útflutnings- og innflutningsfyrirøkum, og sum hágóðsku-ferðamál. Slík strategisk kunning og branding fer eisini at knýta at okkum okkara egna dugnaliga fólk, ið vit annars kunnu verða í vanda fyri at missa til onnur samfeløg.

Fylgiskjal I - Virkseimið hjá sendistovum Føroya

Uttanríkistænasta Føroya hevur fyra sendistovur uttanlands. Í trimum støðum hevur sendifólkið diplomatiskan støðu í avvarðandi verstlandi. Tað er sendikvinnan til Íslands, sendimaðurin til ES og sendimaðurin til Stórabretlands og Írlands. Sendistovan í Keypmannahavn hevur hinvegin ikki diplomatiska støðu. Kortini er tað vorðið siðvenja, at sendifólkið í Keypmannahavn, eins og í hinum trimum støðunum, í mongum høpi verður roknað sum partur av sendifólkaliðnum, *corps diplomatique*, á staðnum.

Endamálið hjá sendistovum Føroya er í høvuðsheitum, eins og hjá øðrum londum, at skapa og røkja sambond í vertslandinum og miðla kunning og sambond millum heimlandið og vertslandið til tess at fremja áhugamál Føroya, politiskt, vinnuliga, mentanarliga og á annan hátt.

Sambond verða skapt og røkt við myndugleikar, aðrar diplomatar, vinnulív, mentanarlív og aðrar samfelagsbólkar í vertslandinum. Persónligt samspæl er týðningarmikið. Hóast tøkniligu menningina, fara andlit til andlit sambond framhaldandi at vera kjarnin í diplomatiskum virkseimi.

Ein vælskipað uttanríkistænasta og eitt vælskipað diplomatiskt lið við sendistovum er sjálvur kjarnin í samskiptinum millum lond og stovnar í altjóða høpi.

Ymiskt er, hvørji mál tær fyra føroysku sendistovurnar arbeiða við, og raðfest verður ymiskt, samsvarandi teim málum og starvsøkjum, ið hava størstan áhuga fyri Føroyar og føroysk áhugamál í viðkomandi landi.

Nøkur dømi kunnu nevnast: Sendistovan í Brússel starvast mest við viðurskiptum Føroya við ES. Sendistovan í Keypmannahavn hevur rættiliga breitt starvsøki, ið ofta er tengt at, hvørji mál, ið eru til viðgerðar millum føroyskar og danskar myndugleikar. Stóra talið av føroyskum lesandi í Bretlandi, men eisini t.d. oljuvinnu- og fiskivinnuáhugamál hava verið í sjóneykuni hjá sendistovuni í London. Arbeiðið hjá sendistovuni í Reykjavík er merkt av, at nógv samband er millum Føroyar og Ísland, bæði á einstaklinga og vinnustigi.

Til tess at geva eina mynd av virkseminum hjá sendistovum Føroya í ymsu londunum, verða fyri hvørja sendistovu sær niðanfyrir nevnd týðningarmikil mál og týðningarmikil sambond seinnu árinum á staðnum.

Sendistova Føroya til Evropasamveldið (Brússel)

Týðningarmikil virkisøki

- Skapa og røkja sambond á politiskum og embætisstigi
- Fremja føroysk vinnulig áhugamál
- Føroyaframi (tjóðarbranding) og kunningarvirkssemi, m.a. tónleika o.o. mentanartiltøk
- Ferðavinna
- Felagsnevndin Føroyar/ES; t.d. felagsnevndaravgerð 1/2008 (Traces, rossamálið v.m.) og 2/2008 (marknaðaratgongd)
- FP7 – granskingarsamstarvið.
- Heilsufrøðilig mál
- Kumuleringsskipanin (EFTA, ES, PanEuroMed)
- Fiskivinnusamstarvið í FAO og OECD
- Greiningararbeiði viðvíkjandi ES, EFTA og EBS
- EFTA-tilgongd
- ES-góðkenning av Føroyum í smb. við flutning av persónsupplýsingum til og úr ES
- Umboða føroyskar myndugleikar aðrastaðni í Evropa

Týðningarmikil sambond á staðnum

Myndugleikar:

- ES Nevndin
 - Aðalstýrið fyri handil, DG Trade (*Directorate General for Trade*)
 - Aðalstýrið fyri gransking, DG Research,
 - Aðalstýrið fyri løgmál, DG Justice
 - Aðalstýrið fyri sjó- og fiskivinnu, DG Mare
 - Aðalstýrið fyri heilsu og brúkaravernd, DG Health and Consumer Protection
 - Aðalstýrið fyri landbúnaðarmál, DG Agri
 - Aðalstýrið fyri og samferðslu og orku, DG Tren
 - Aðalstýrið fyri uttansamveldismál, DG Relex (*External Relations*)

Felagsskapir:

- EFTA
- OECD
- FAO

Sendistovur í Brússel

Politikkarar:

- Evropatingið, nevnd viðv. EFTA-EBS

Vinnumboð:

- Fiskivinna og aðrar vinnur

Fjølmiðlar

Sendistova Føroya til Danmarkar (Keypmannahavn)

Týdningarmikil virkisøki

- Skapa og røkja sambond á politiskum og embætisstigi
- Fremja føroysk vinnulig áhugamál
- Føroyaframi og kunningarvirksemini
- Ferðavinna
- Yvirtøkumál
- Ríkisfundur
- Norðurlandamál
- Landgrunsmál
- ST próvførslur og frágreiðingar til ST mannarættindanevndir:
- Danska verjunevndin (Forsvarskommissionen)
- Northern Periphery Programme
- Løggildan av útflutningsskjølum
- Útisetamál
- Rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek
- Svára fyrispurningum frá borgarum o.ø., eitt nú um Føroyar sum ferðamál
- Tænastur til leigarar

Týdningarmikil sambond á staðnum

Myndugleikar:

- Forsætismálaráðið
- Uttanríkisráðið
- Vísindamálaráðið
- Donsk stjórnarráð annars
- GEUS – Danmarks Geologiske Undersøgelse
- Matvøru og vinnumálastýrið

Felagsskapir:

- Norðurlenska ráðharraráðið
- Sendistovur í Keypmannahavn

Politikkarar

- Føroyanevndin í Fólkatínginum: árlig vitjan, ad hoc mál

Vinnulív

- Dansk Industri: útflutningsmál

Fjølmiðlar

Sendistova Føroya til Stórabretlands og Írlands (London)

Týðningarmikil virkisøki

- Skapa og røkja sambond á politiskum og embætisstigi
- Fremja føroysk vinnulig áhugamál
- Føroyaframi og kunningarvirksemi
- Ferðavinna
- Handilsferðir til Bretlands og Írlands
- Yrkistænastan og Førlleiki í útlegd, verkætlan viðv. lesandi
- NEAFC
- IMO
- NASCO
- Útisetamál
- Borgarætænastur á staðnum og svara fyrispurningum frá borgarum, vinnulívi o.ø.

Týðningarmikil sambond á staðnum

Myndugleikar:

- Uttanríkisráðið (*Foreign & Commonwealth Office*)
- Onnur stjórnarráð eftir tørvi
- Skotskir myndugleikar og írskir myndugleikar

Bretsku oyggjarnar:

- Hetland, Orknoyggjar, Suðuroyggjar, Man, Guernsey og Jersey

Felagsskapir:

- IMO
- NEAFC
- NASCO
- Føroyafelagið í London

Sendistovur í London

Onnur stovnslig sambond

- Scottish Development International
- SEAFISH (óheftur stovnur at tryggja góðsku og burðardygd í sjógæti)
- Tey donsku Danmarks Eksportråd og VisitDenmark

Politikkarar:

- All Party Group, Westminster, tingmannabólkur fyri Føroyar í bretska tinginum
- Skotsk tingfólk

Vinnuumboð:

- Fiskaútflytarar
- Írsk vinnuumboð

Fjølmiðlar

Sendistova Føroya til Íslands (Reykjavík)

Týðningarmikil virkisøki

- Skapa og røkja sambond á politiskum og embætisstigi
- Fremja føroysk vinnulig áhugamál
- Føroyaframi og kunningarvirksemi
- Ferðavinna
- Skriva frágreiðingar og kunna um íslensk viðurskifti
- Svvara blandaðum fyrispurningum
- Mál viðv. Felagsnevndini undir Hoyvíkssáttmálanum
- Eggja til samstarv, t.d. millum íslenska RUV og Kringvarpið og millum Fróðskaparsetrið og Háskóla Íslands
- Kunningarferð til Føroya fyri sendifólkum
- Útflutningur av kreativum vinnum
- Verkætlanin Vígdis Finnbogadóttir stovnurin

Týðningarmikil sambond á staðnum

Myndugleikar:

- Uttanríkisráðið
- Onnur stjórnarráð

Felagsskapir:

- Útnorðurráðið Útflutningsráðið
- Føroyingafelagið

Sendistovur í Reykjavík

Onnur stovnslig sambond:

- Háskóli Íslands
- Norrøna Húsið

Politikkarar

Vinnumboð

Fjølmiðlar